

VILLANY *hárfa*

liturgia gitárral

Varga Tímea

Dobjuk ki az orgonát? Ökumenikus egyházzenei kitekintő

Gitár vagy orgona? Tradicionális hangszerelés vagy hangszernélküliség? Mit mond az ortodox kántor? Mi a véleménye a református lelkésznek? Körülnézünk, milyen dalok szólnak/szólhatnak más felekezetek istentiszteletein. Liturgikus zene, ökumenikus szemmel.

I. Iszon és harmadhangok: ortodoxok

A Váci utcai – lakásból kialakított – ortodox kápolna kicsi; ikonosztáz nincs. Oltár, oltárkép, ikonok, z énekesek szépen faragott kottaállványa és néhány szék csupán a berendezés. *„Harmónium nem csak a helyszűke miatt nincs: a korai kánonok tiltják mindenféle hangszer használatát”* – meséli Kiss Etele, a helyi kántor.

A szertartás szinte végig éneklésből áll, hol görögül, hol magyarul. A szokatlan dallamra koncentrálni először arra gyanakszom, néha hamis hangok keverednek a könnyebben befogadható motívumok közé. De oly következetesen jelennek meg ezek a furcsaságok, hogy be kell látnom: ez nem lehet véletlen. Később kiderül, hogy itt nemcsak félhangok, hanem harmadhangok is hallhatók, sőt, egy-egy hangot többféleképp lehet énekelni a dallamban elfoglalt helye alapján. Az idegenség érzésén hamar továbblendülök, és növekvő csodálattal hallgatom az éneket, mely egyre mélyebben átjár. Lassan elfelejtem, miért jöttem: feloldódom a hangokban. Az Istennek való, gondolatokon túli odaadottságot (kontempláció) segíti, hogy nem külön álló énekek előadásáról van szó, hanem folyamatos énekes imádságról. Jellegetessége, hogy a dallamot éneklők mellett vannak, akik kitartott hangot (iszon) énekelnek, így soha nincs szünet. Azt is mondják, az iszon olyan, mint az ikonon az aranszínű háttér. Azok az ortodox közösségek, melyek a bizánci énekestílust követik, büszkéek erre az ősi hagyományra. Talán ennek is köszönhető, hogy – legalábbis Magyarországon – eddig nem merült fel a fiatalokban az igény a vallásos könnyűzene iránt.

II. Szinti és ifiórák: reformátusok

Egészen más hangulat lesz úrrá rajtunk belépve a református templom puritán egyszerűségébe. A gyülekezet fegyelmezetten várja, hogy bevonuljon a lelkész és a presbitérium, majd kezdetét vegye a szertartás.

Az istentiszteleten a zene nem tölthet be központi szerepet. Feladata, hogy az igehirdetést alátámassza. Ehhez általában az 512 dicséretet tartalmazó, hagyományos énekeskönyvből válogatnak a lelkészek vagy a kántorok. A dalokat orgonakísérettel éneklő a gyülekezet. *„Vannak azonban olyan templomok is – meséli Aba Álmos, a békásmegyeri templom lelkésze –, melyekből hiányzik az orgona. Helyette szintetizátort használnak.”* Bár az egyházzenei többsége ellenzi a könnyűzenét az istentiszteleten, nincs hivatalos, egységes református álláspont a kérdésben. Már a reformátorok véleménye sem egyezett: Kálvin szerint minden orgonát ki kell dobni a templomokból. Ma a gyülekezet vezetőségének és a lelkésznek a döntése, milyen zenét használnak. Hiszen az a lényeg, hogy aki adott hangszerre a darabot írta, és aki azt eljátssza, annak milyen a lelkisége. Ha egy gyülekezetben az idősebbek vannak túlsúlyban, a fiataloknak maradnak az ifjúsági órák, ahol saját dalaikkal, saját nyelvükön szólhatnak Istenhez. Ahol van ifjúsági istentisztelet, ott általában a gitáros, könnyedebb műfaj uralkodik. *„Vigyázni kell ezzel a*

stílussal, mert még nincs kiforrva” – mondja Álmos. „Meggondolandó, hogy egyáltalán mely zenei stílusnak lehet helye a templomban. Hisz a hagyományos énekek közt is vannak olyanok, melyek eredetileg bordalok voltak, de szép vallásos szöveggel valahogy mégis bekerültek az énekeskönyvbe – ilyesmi ellen ma hevesen tiltakoznának az egyházzeneészek és a lelkészek.”

III. Korál és slágerek: evangélikusok

Az evangélikus istentiszteleten egészen otthonosan érezheti magát a katolikus ember, hisz felépítése megegyezik a miséével. A fő istentiszteleten általában a hagyományos korálokat éneklí a gyülekezet, orgonakísérettel.

A fiatalok zenéjének is megvan a maga helye: a nekik szóló rétegmiséken gitározhatnak, énekelhetnek. *„Természetes, hogy megvan a saját kifejezőmódjuk, annál is inkább, mert a korál, az evangélikus népének a maga idejében sláger volt. Így nincs annak teológiai akadálya, hogy strófikus énekek helyettesítsék a misetételeket. Fontos, hogy ne a nosztalgiázó felnőt tanítsa a fiatalokat saját ifjúsága zenéjére, hanem az valóban a jelen fiatalságának zenéje legyen”* – meséli Bence Gábor, az Evangélikus Kántorképző igazgatója.

Szintén nagy teret kap a keresztyén könnyűzene a finn eredetű Tamás-miséken, melyek a keresőknek, vagy az egyháztól eltávolodott fiataloknak adnak lehetőséget érzelemdús, személyes istenkapcsolat kialakítására. Ezek az alkalmak mindig más templomban vannak; jellegzetességük az istentisztelet menetébe iktatott majd' egy órás interaktív rész, az úgynevezett imádságjárás, melynek során a fiatalok saját imákat fogalmazhatnak meg. Írásba foglalt imaszándékaikat átadhatják egy imaközösségnek, áldást kérhetnek, vagy a helyükön maradhatnak elmélkedni a padokra előre kihelyezett szövegeken, miközben a közösség taizéi dalokat énekel.

Mivel megvan a helyük a fő istentiszteleten a hagyományos koráloknak, a fiatalok istentiszteletén pedig a könnyűzenei dicsőítésnek, nem okoz problémát az evangélikus egyházon belül a gitáros énekek jelenléte a liturgián.

Igen, 2008/02, 20-21. oldalak